

TASS JE ZPLNOMOCNĚN PROHLÁSIT...

Mediální komunikace Sovětského svazu

ANOTACE:

Aktivita žákům pomůže poznat prostředky mediální komunikace a propagace Sovětského svazu, potažmo všech totalitních režimů a zároveň je vede k zamyšlení nad obecným nebezpečím zpolitizovaných médií. V aktivitě žáci také poznávají země, v nichž je v současné době svoboda slova ohrožena nebo zcela potlačena.

VZDĚLÁVACÍ OBLASTI A OBSAHOVÉ VZDĚLÁVACÍ OKRUHY:

ZV a GV: člověk a společnost, jazyk a jazyková komunikace

OV: společenskovední vzdělávání / občanský vzdělávací základ, jazykové vzdělávání a komunikace

PRŮŘEZOVÁ TÉMATA:

ZV a GV: OSV, MV, VDO (ZŠ), VMEGS

OV: OVDS

KLÍČOVÉ KOMPETENCE:

ZV a GV: k řešení problémů, komunikativní, sociální a personální, občanské

OV: k řešení problémů, komunikativní, personální a sociální, občanské kompetence a kulturní povědomí

DOPORUČENÝ VĚK: 15+

CÍLE:

Žáci:

- analyzují znaky jazyka totalitního režimu;
- si uvědomují klíčovou úlohu nezávislých médií;
- poznávají země, v nichž není zaručena svoboda slova.

DĚLKA: 45 min. (včetně projekce filmu)

POMŮCKY:

- **PRACOVNÍ LIST** a **MATERIÁL** do každé dvojice
- připojení k internetu
- psací potřeby

POSTUP:

1. Aktivitu zahájíme **projekcí filmu**.
2. Po projekci filmu provedeme reflexi, během níž pracujeme s emocemi, které dokument v žácích vyvolal. Na tipy, jakými způsoby reflexi provést, se můžete podívat do informačního textu Jak na reflexi emocí po filmové projekci, který najdete u této AV lekce.
3. Rozdělíme žáky do dvojic. Rozdáme jim **PRACOVNÍ LIST** a **MATERIÁL**, který si přečtou. Necháme je, aby za vzájemné domluvy vyplnili otázky č. 1 a 2 v **PRACOVNÍM LISTU**. Společně s žáky analyzujeme konkrétní příklady „newspeaku“, které uvedli ve svých odpovědích. (Např. vazba „zplnomocnění prohlásit“ – Kdo či co „zplnomocňuje“ tiskovou agenturu?; sousloví „bratrský československý lid“, „bratrské socialistické země“ – Co je podstatou „bratrství“?; „kontrarevoluční síly“ – O jakou „revoluci“ se jedná?; „síly imperialismu,

agrese a revanšismu, které nejednou vrhaly evropské národy do války“ – V jakém kontextu je nahlížena tzv. kontrarevoluce v Československu?, větná konstrukce „(podniknutá opatření) slouží mírovým cílům a jsou diktována snahou o upevnění míru“ – Nač pleonasmus o mírové motivaci okupace?)

4. Následuje **ukázka z filmu (12:30–13:50 min.)**, která se týká boje o budovu Československého rozhlasu.

5. Po ukázce žáci ve dvojicích zodpoví otázky č. 3 až 5 v **PRACOVNÍM LISTU**.

6. Nakonec ukážeme web organizace Reportéři bez hranic, kde nalezneme *World Press Freedom Index* s jeho aktuálními hodnotami (<https://index.rsf.org/#/>).

Poznámka: Je možno žákům přiblížit metodiku, podle níž organizace poměřuje míru svobody – WPFI. Sběr dat probíhá převážně skrze dotazník zasílaný 18 partnerským organizacím a síti zhruba 150 korespondentů, mezi nimiž jsou novináři, výzkumníci, právníci i aktivisté, všichni žijící v zemi, kterou hodnotí. Metodou dotazníku se získávají obtížně kvantifikovatelná data, jako je stupeň autocenzury, transparentnost vládního rozhodování apod. Kvantitativní data, jako je například počet napadených novinářů, jsou zajišťována přímo organizací Reportéři bez hranic. Státy jsou hodnoceny na škále od 0 do 100, přičemž platí, že čím nižší číslo stát obdrží, tím vyšší úroveň svobody tisku v něm byla „naměřena“. Závěrečné hodnocení každého státu je výsledkem poměrně komplikovaného propočtu, v němž jsou zahrnuta kritéria pluralismu (míra zastoupení různých názorů v médiích), nezávislost médií (na orgánech moci), prostředí a autocenzura, legislativní rámec, transparentnost (institucí a procedur ovlivňujících mediální produkci) či infrastruktura (kvalita infrastruktury produkce zpráv a informací).

Zdroj: Voslář, V.: *Ukazatele svobody tisku ve světě a možnosti jejich mediální reflexe. Diplomová práce. FSV UK Praha, 2015.*

REFLEXE:

Reflexe probíhá formou diskuse o moci sdělovacích prostředků v zemích, v nichž fakticky není možné získat informace z jiných než státem kontrolovaných médií. Diskusi můžeme otevřít otázkou po státech v černých a červených barvách na webu Reportérů bez hranic. Zeptáme se, zda žáky překvapilo umístění některé ze zemí. Pokusíme se krátce okomentovat politickou situaci ve státech, které žáci jmenují. Závěrem reflexe žáky vyzveme k úvaze nad možnými riziky omezení svobody slova a svobody tisku v naší zemi.

POZNÁMKA:

Newspeak je fiktivní jazyk, který ve své knize 1984 vymyslel a použil George Orwell. Podle Orwella vytvořil tento zjednodušený jazyk totalitní stát proto, aby eliminoval svobodu myšlení a vyjadřování. V konečném důsledku si má veřejnost díky newspeaku zvyknout mluvit a přemýšlet jen v hranicích daných slovníkem nové řeči a nepolemizovat s žádnými vyjádřeními vládnoucí strany.

ZKUŠENOSTI Z PRAXE:

Po zhlédnutí filmu žáci nejdříve potřebovali vstřebat první dojmy, je proto dobré ponechat třídě čas na krátkou reflexi ve dvojicích. Poté jsme se již zaměřili na ukázky typického jazyka totalitní komunistické moci. Zde se velmi osvědčila práce s materiálem ve dvojicích. Pojem „newspeak“ žáci neznali a tato aktivita výborně posloužila pro uvedení tohoto termínu. U druhé otázky v pracovním listu nastal problém s tím, že jim celý text přišel lživý a zmanipulovaný. Nakonec jsem je ale přesvědčila, ať se přece jen pokusí vypíchnout některé do očí bijící lži. U poslední otázky žáci zmiňovali jak výhody, tak úskalí internetu. Pokud by se tak nestalo, je dobré, aby je k tomu učitel nenásilně navedl. Bohužel jsme nestihli poslední část – práci s webem Reportérů bez hranic. Tato část aktivity se mi ale velmi líbí. Pro ušetření času pro tuto poslední část bych doporučila, aby se otázky k roli svobodných médií rovnou probraly ve třídě, bez nutnosti předběžné práce ve dvojicích.

Najděte v textu příklady slov a slovních vazeb, které jsou dle vašeho soudu typické pro jazyk totalitní komunistické moci.

Podtrhněte v textu věty, které obsahují dle vašeho soudu lživé či nepravdivé tvrzení.

Proč se stala jedním z prvních cílů okupantů budova Československého rozhlasu?

Z jakého důvodu je pro demokracii klíčová role svobodných médií?

Je svoboda médií v dnešním světě zaručena díky šíření internetu?

TASS je zplnomocněn prohlásit, že straničtí a vládní činitelé Československé socialistické republiky se obrátili na Sovětský svaz a ostatní členské státy se žádostí o poskytnutí bezodkladné pomoci bratrskému československému lidu včetně ozbrojených sil.

Tato žádost byla vyvolána vzniklým ohrožením socialistického zřízení a státnosti dané ústavou, jež existuje v Československu, ze strany kontrarevolučních sil, které se dohodly s vnějšími silami nepřátelskými socialismu.

/.../

Sovětská vláda a vlády spojeneckých zemí Bulharské lidové republiky, Maďarské lidové republiky, Německé demokratické republiky a Polské lidové republiky, vycházejíce z principů nerozlučitelného přátelství a spolupráce a vzhledem k existujícím smluvním závazkům, se rozhodly vyhovět uvedené žádosti o poskytnutí nutné pomoci bratrskému československému lidu.

Toto rozhodnutí je v plném souladu s právem států na individuální a kolektivní sebeobranu, obsaženém v členských dohodách, uzavřených mezi bratrskými socialistickými zeměmi. Toto právo odpovídá také základním zájmům našich zemí na uhájení evropského míru proti silám imperialismu, agrese a revanšismu, které nejdříve vrhaly evropské národy do války. Sovětské vojenské jednotky spolu s jednotkami jmenovaných členských zemí vstoupily 21. srpna na území Československa. Budou okamžitě odvolány z ČSSR, jakmile vzniklé ohrožení socialistických vymožeností v Československu, ohrožení bezpečnosti zemí socialistického bloku bude zlikvidováno a zákonné moci zjistí, že nadále není nutný pobyt těchto vojenských jednotek.

Podniknutá opatření nejsou namířena proti žádnému státu a v žádném případě nepoškozují státní zájmy kohokoliv. Slouží mírovým cílům a jsou diktována snahou o upevnění míru. Bratrské země tvrdě a rozhodně staví proti jakémukoli vnějšímu ohrožení svoji nezníčitelnou solidaritu.

Nikomu a nikdy nebude dovoleno vytrhnout ani jeden článek ze společenství socialistických zemí.

(Podle vydání deníku Pravda z 21. srpna 1968)

Vysvětlivky: TASS – Tisková agentura Sovětského svazu (*Телеграфное агентство Советского Союза*), dnes státní zpravodajská kancelář Ruské federace

Zdroj: www.rozhlas.cz